

ГЕНЕРАЛ КАРЛО ЖАН,
ПРОФЕСОР СТРАТЕГИЈСКИХ
СТУДИЈА НА РИМСКОМ
УНИВЕРЗИТЕТУ LUISS

НЕМА

СЛОБОДНИХ ЈАХАЧА

О безбедности у модерном друштву не може се говорити без сазнања о повећаном значају њене економске, психолошке, политичке димензије, чији је утицај видљивији и снажнији него икад пре. Па ипак, и тако мултидимензионално схваћена безбедност, није увек исто интерпретирана. Овога пута представљамо размишљање једног професора из Италије.

Завлађујући италијанској амбасади у Београду као контакт тачки Србије за НАТО, недавно је у нашем главном граду генерал у пензији Карло Жан одржао предавање под називом „Политичка контрола оружаних снага“ намењено представницима МО и ГШ ВС. Са богатом војном каријером, положајем војног саветника председника Италије између 1990. и 1992. године, високом дужношћу у Оебсу везаном за примену Дејтонског споразума од 1997. до 2001. године, као председник Центра за студије економске геополитике и именовани комесар за безбедност нуклеарног материјала у Италији, италијански генерал се показао као веома занимљив саговорник, са којим смо разговарали о бројним питањима, као што су безбедност савременог друштва, односи САД и ЕУ, Русије и Кине...

Након завршетка хладног рата, знатно се променио концепт безбедности, која се до тада првенствено мерила снагом оружја и бројем људи у чизмама. Безбедност данас одражава многе аспекте живота у некој средини. Како то тумачите?

– Безбедност се у модерном друштву сагледава вишедимензионално. Не може се о њој говорити без сазнања о повећаном значају њене економске, психолошке, еколошке, политичке и других димензија, чији је утицај видљивији и снажнији. Комплексност безбедности данас огледава се и у бројнијим учесницима. Некада су то биле само државе и савези, данас су то и невладине организације и други чиниоци. Дерегулација, примат тржишта над политиком, одсуство успешне глобалне владе и смањење цена телекомуникација и транспорта, стварају снажну мрежу недржавних учесника у геополитици.

Наравно, и данас безбедност укључује одбрану. Пошто је сада међународни тероризам важан чинилац, на значају добија спољна безбедност. Војне снаге морају да се томе прилагоде. Оне не само да треба да се опремају и оспособљавају за операције високог интензитета, већ и за операције ниског интензитета, и с те стране да подрже безбедност своје земље. Безбедност унутар сопствене земље може да се сагледа и са становишта екстернационализације одбране против тероризма, коју прате превентивне акције као што су оне у Авганистану и Ираку. Наравно, у разматрању

безбедности и даље је занимљива одбрана границе, али и повећана рањивост посебно инфраструктуре и кључних ресурса. Али, да не буде забуне: разлике између унутрашње и спољне безбедности се смањују.

Просечни становник Европе већ је научио да треба да се плаши тероризма. Остали безбедности изазови, ризици и претње остали су дубоко у сенци тог феномена, премда то не значи да не могу да се одразе на квалитет живота, можда и на сам живот.

– Глобализација је есенцијална за наше економско благостање и раст, и оно што је угрожава, за нас представља опасност. Тако је, на пример, конкретна опасност пролиферација оружја за масовно уништење. Велика претња је и илегална миграција, посебно из Централне Африке. Економска, здравствена ситуација, као и сукоби на том подручју, наводе људе да се упуте ка Европи у потрази за бољим животом. За моју земљу веома је значајна и борба против организованог криминала.

Поред традиционалних, дакле, појавиле су се и асиметричне претње, за које се треба припремити.

Како својим студентима, као професор на Катедри стратегијских студија, предочавате данашњицу?

– За време хладног рата постојала је равнотежа страха. Сада многи делови света учествују у развоју глобалног благостања, чинећи своје земље богатим. Тиме и ми сами постајемо богатији. На делу је логика Адама Смита, не више Макијавелија или Хобса, по коме је „човек човеку вук“.

Где је место оружаним снагама у данашњој модерној држави, која се води, кажете, логиком Адама Смита?

– То место је унеколико другачије него пре. Али држава и даље треба да буде бранена. Уз то, постоји одређена равнотежа снага. Сједињене Америчке Државе, као централна сила, одређују глобалну стабилност, мир у свету, слободу саобраћаја, кретања робе и људи. Земље не могу бити слободни јахачи, већ у таквим условима морају да учествују у одржавању глобалне сигурности. Учествовање у томе им омогућава да заштите своје интересе. Улога модерних оружаних снага јесте одржавање глобалног еквилибријума. Када не би било софистициране технологије којом располажу добро опремљене и обучене војске, лако би владе које се нађу у тешкоћама покушале да прошире свој проблем на друге земље.

Поменули сте САД као централну силу. Њен однос са Европом пролази кроз низ наизглед ситних прилагођавања и повремених размимоилажења?

– Постоје снажне везе међу ЕУ и САД. По мом мишљењу, постоји базични интерес Европе и САД да одржавају добре односе и сарађују у области интернационалне стабилности и реда. Зашто? Зато што САД имају бројне инвестиције у Европи и обратно. Главни проблем у њиховом односу јесте то што Европа није уједињена у политичком и стратегијском погледу, што се показало у ирачкој кризи.

Поред тога, у Европи постоје бројне државе са различитим историјама и традицијама, као и тешкоћама да се сложе око заједничке политике. Навикли смо на вођство САД и настављамо посао на уједињавању у политичко-стратејском смислу.

Сведоци смо и повремених неспоразума између самих чланица ЕУ. Шта их, по вашем мишљењу, генерише?

– Разлике које потичу из типичне унутрашње политике. Разлике су пре свега у интересима.

Као гостујући предавач генерал Карло Жан одржао је предавање на Топчидеру

Војне снаге не само да треба да се опремају и оспособљавају за операције високог интензитета, већ и за операције ниског интензитета, и те стране да подрже безбедност своје земље.

Мали ратови, као што су они у Ираку, Авганистану, немају значај за глобалну ситуацију.

Сарадња између Русије и Кине одвија се на тактичком нивоу. Стратејску сарадњу међу њима, веома је тешко постићи.

Главни проблем у односу САД са Европом јесте то што Европа није уједињена у политичком и стратегијском погледу, што се показало у ирачкој кризи.

За европску, али и светску сцену, занимљива су померања у односу Русије и Кине. Неки верују да је на видику нови савез који би на дужи рок довео у питање даљу доминацију САД.

– Њихова сарадња одвија се на тактичком нивоу. Стратејску сарадњу међу њима, сматрам, веома је тешко постићи. На војној академији у Пекингу, или на високој генералштабној школи у Москви, главни сценарио односи се на сукоб Кине и Русије. Наравно, постоје различити облици сарадње, али потенцијални савез међу њима тешко могу да видим. Сувише је ту различитости. Морате рачунати и на то да је демографска ситуација у Русији права ноћна мора за Кремљ, јер део Сибира остаје без становништва. Руси се све више повлаче у европски део земље. Слично се дешава и на делу Урала.

Уз то, има ли подршке идеји да Русија буде ближа Западу, као што је то некад омогућио Петар Велики? На несрећу, у ЕУ нисмо успели да елаборирамо заједничку политику према тој земљи. Стога појединачне државе, као Италија, Немачка, склапају споразуме о енергији са Русијом – реч је о снабдевању гасом, коришћењу нафтних поља и слично.

Понегде се чује да Русија може да утиче на те земље одређивањем посебних услова за, на пример, снабдевање гасом?

– Мислим да су услови за то веома слаби. Трговина гасом која повезује Западну Европу и Русију од регионалне постаје глобална. То даје флексибилност произвођачу и морате рачунати на то да је Русији апсолутно потребно да продаје гас и друге производе.

Једна од ваших теза јесте да „мали ратови, као што су они у Ираку, Авганистану, немају значај за глобалну ситуацију“. Многи се нису сложили с вама.

– Имајући у виду њихов маргинални аспект, ја и даље исто мислим. Као што на пример на глобалну ситуацију у Европи својевремено није имао утицај колонијални рат Британаца, Француза и других. Важност ових ратова јесте у томе што побуђују занимање медија који производе одговарајућу реакцију јавности.

Медији све више „производе стварност“, што се не може пренебрећи ни у разматрању стратегијских питања. Како то доживљававате?

– Значај медија расте. Они означавају и промовишу напредак, али утичу и на начин на који људе виде стварност и како на њу реагују. Чињеница је да у терористичким акцијама, на пример, погине мање људи него у истом периоду у саобраћајним несрећама у једној области, али се медији фокусирају на тероризам. Мора се рачунати на утицај који медији имају у стварању јавног мњења. ■

Снежана ЂОКИЋ
Снимио Д. БАНДА